

Bespreking van het Bijbelboek Daniël

door J.G. Fijnvandraat

De 12 hoofdstukken vers voor vers verklaard

Daniël Hoofdstuk 1

HOOFDSTUK 1 - EEN VAST BESLUIT

Dit hoofdstuk getuigt van de ontrouw van Juda en van de waarachtigheid en getrouwheid van God en van zijn Woord.

Toen na koning Salomo het ene rijk Israël uiteenviel in het noordelijk rijk Israël en het zuidelijk rijk Juda, trad de afval van God in het eerstgenoemde rijk direct in met het optreden van Jerobeam, die bekend staat als de koning, 'die Israël zondigen deed'.

Dit resulteerde in de wegvoering van Israël in twee fasen te weten een door Tiglath-Pileser III (ook wel Pul genoemd) in 734/733 v. Chr. (2Kon.15:29) en één door Salmanassar (in Ezra 4:10 Asnapar geheten) en Sargon II die Salmanassar na zijn dood in 721 v. Chr. opvolgde en de belegering en wegvoering voltooide (2Kon.17:3-6; 18:11).

Juda heeft de les die daarin gelegen was, helaas niet ter harte genomen. Het week nog erger af dan Israël. Zodoende ging het woord in vervulling dat God eeuwen geleden door Mozes had uitgesproken, dat Hij met het volk bij voortdurende ontrouw zou wegvoeren (Lev.26:38; Deut.28:64 vergelijk Amos 5:25-27), alsmede het woord recentelijk uitgesproken door Jeremia, dat Juda een 70-jarige ballingschap in Babylon zou doormaken. Het Nieuwe Testament zegt, dat als wij ontrouw zijn, God getrouw blijft omdat Hij Zichzelf niet verloochenen kan (2Tim.2:13). Dit is een ernstig woord en betekent dat God onze ontrouw niet door de vingers ziet en er in meegaat, want dan zou Hij Zichzelf moeten verloochenen. Als wij afwijken moet Hij ons tuchtigen. Zeker, die tuchtiging dient om ons terug te brengen en dat spreekt ook van Gods trouw. Maar in de bedoelde tekst gaat het om Gods trouw aan zijn beginselen en dat brengt tuchtiging mee als wij afwijken. Dat zien we ook bewaarheid worden in Gods handeling met Juda. God blijft trouw aan zijn Woord. Dat geldt niet slechts de voorzegde zegeningen, maar ook de aangekondigde tuchtigingen.

A.H. Burton zegt (1917, p.1, 2):

Genade en regering zijn de twee belangrijke beginselen van Gods handelen met de Zijnen. Het is gelukkig waar dat God altijd en volkomen in genade voor zijn volk is, hoewel het gedurende een bepaalde tijd schijnt dat Hij tegen hen is in zijn regering.

Tegen de ontrouw van Juda als geheel, steekt de trouw van Daniël en zijn drie vrienden scherp af . . . Door hun nauwgezette, Godgewijde wandel werd God geëerd. Omgekeerd eerde God zijn dienst-knechten voor het oog van de heidenen door hen wonderbare uitreddingen te schenken. Daniël en zijn vrienden vormen een voorbeeld ter navolging voor allen, die God willen dienen in welke tijd ze ook leven. Zoals zij trouw bleven aan het Woord dat God Israël geschonken had, zo moeten wij trouw blijven aan het Woord dat God ons door de apostelen heeft laten verkondigen.

De vier getrouwe Judeeërs zijn daarenboven een type van het gelovig Joods overblijfsel, de gelovige rest uit Israël in de tijd van de Grote Verdrukking en wel in het bijzonder van de leraars onder hen, de 'verstandigen' (Dan.11:33) die dan leiding zullen geven aan het volk van God.

1:1

In het derde jaar der regering van Jojakim, de koning van Juda, kwam Nebukadnezar, de koning van Babel, naar Jeruzalem en belegerde het . . .

In de wet van Mozes stond geschreven, dat het volk zegen wachtte wanneer het de Here diende, maar dat allerlei rampen het zouden treffen als het de Here verliet. De hoogste zegen was wel, dat het volk ongestoord in het land zou wonen en God zijn tabernakel in hun midden zou zetten. Hij

zou in hun midden wandelen en Hij zou hen tot een God zijn (Lev. 26:6,11). Daarentegen wordt de ergste ramp of vloek die het volk kon treffen met de volgende woorden omschreven: ‘Maar u zal ik onder de volken verstrooien en Ik zal achter u het zwaard trekken, en uw land zal een woestijn zijn en uw steden een puinhoop. Dan zal het land zijn sabbatsjaren vergoed krijgen al de dagen dat het woest ligt en gij in het land uwer vijanden zijt; dan zal het land rusten en zijn sabbatsjaren vergoeden’ (zie Lev.26:33, 34; vgl.Deut. 4:27, 28:64).

In dit oordeel lag besloten dat God zijn woning te midden van het volk zou opgeven en het heiligdom aan verwoesting zou prijsgeven. Vanwege de ontrouw van het volk zou deze vloek in vervulling gaan. Ze hadden 490 jaar het sabbatsjaar (en de overige wetten) niet in acht genomen. Ze zouden dan ook 70 jaar buiten het land verkeren. Over deze tijdsduur heeft Jeremia gesproken met deze woorden: ‘Deze volken zullen de koning van Babel dienstbaar zijn zeventig jaren’ (Jer.25:11b; 29:10; vergelijk Zach.1:12, Jes.13:17).

Op een andere plaats zegt deze zelfde profeet: ‘En alle volken zullen hem (Nebukadnezar, J.G.F.) zijn zoon en zijn zoons zoon dienstbaar zijn’ (Jer.27:7).

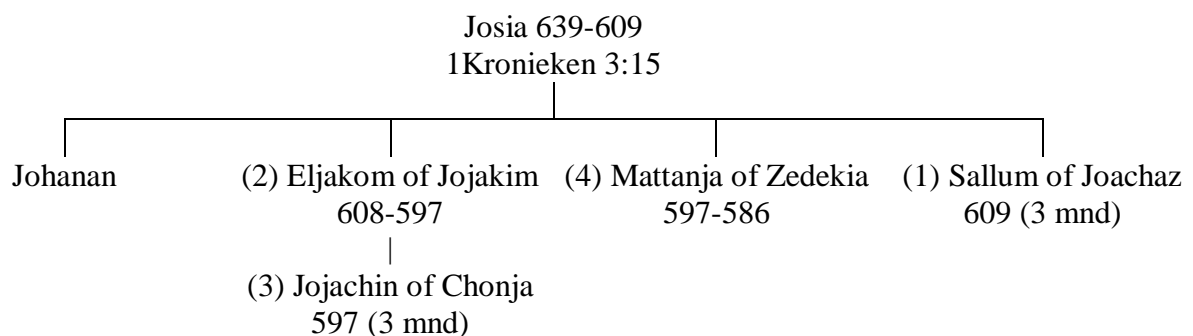
In de wijze waarop de vervloeking haar vervulling vond, merken we iets op van de grootte van Gods barmhartigheid en lankmoedigheid. Ten eerste werd niet heel het volk in één keer weggevoerd, maar eerst het tienstammenrijk en daarna het tweestammenrijk. Zoals gezegd vond de deportatie van het huis van Israël (Efraïm) ook niet ineens, maar in twee fasen plaats. Na de eerste fase had Israël nog tijd om tot inkeer te komen. Helaas heeft men de waarschuwing niet ter harte genomen. Met Juda was God nog lankmoediger. Dat rijk werd in drie of vier fasen weggevoerd. God gaf het zuidelijk rijk dus nog meer gelegenheid om tot inkeer te komen en het oordeel van volledige deportatie af te wenden.

God schrijft ons in zijn Woord voor, dat we traag tot toorn moeten zijn (Jak.1:19). Daarvan geeft Hij Zelf dan ook het voorbeeld. In zijn toorn gedenkt Hij aan ontfermen, zoals eens de profeet Habakuk smeekte (Hab.3:2). Ook zendt de HERE het gericht pas als de maat van de zonden vol is (Gen.15:16; 18:21).

In dit verband moet ook gedacht worden aan het feit, dat God slechts traag, ‘etappegewijs’ zijn heerlijkheid van de tempel en de stad Jeruzalem laat wegtrekken (zie Ezech.8:4; 9:3; 10:4, 18-20; 11:23). Zie voor de terugkeer van deze heerlijkheid Ezech.43:2-7.

Lang geleden had God bij monde van Mozes gesproken; zijn Woord verloor zijn kracht echter niet. Lang had God de ongehoorzaamheid van Israël verdragen, maar wat Hij zei zou gebeuren. Terecht zegt men: Gods molens malen langzaam, maar zeker.

In het derde jaar van Jojakim: om enig inzicht in de toenmalige situatie van Juda te krijgen, volgt hier een overzicht van de laatste koningen over dat rijk.

Josia (‘de Heer geneest’ of ‘de Heer steunt’) is de laatste zelfstandige koning van het rijk. Na zijn dood wordt zijn jongste zoon Sallum (‘heil’ of ‘vergelding’), die ook Joachaz genoemd wordt (‘de Heer grijpt vast’), tot koning uitgeroepen. Na 3 maanden neemt Faraó Necho hem gevangen en voert hem naar Egypte. De Faraó maakte zijn broer Eljakim (‘God richt op’), koning en geeft hem de naam Jojakim (‘de Heer richt op’). De naamsverandering is hier alleen een uiting van macht en niet tevens een middel om de betreffende persoon ‘om te turnen’ zoals dat met de naamsverandering van Daniël en zijn vrienden de bedoeling was.

Nebukadnezar onderwerpt hem en maakt hem schatplichtig.

Na 11 jaar geregeerd te hebben sterft hij: zijn zoon Jojachin ('de Heer bevestigt') of Chonja ('de Heer bevestigt') volgt hem op. Net als Sallum waren hem slechts 3 regeringsmaanden beschoren. Opnieuw trekt Nebukadnezar op, neemt Chonja gevangen en brengt hem naar Babel.

Dan wordt Mattanja ('Gave des Heren'), de derde zoon van Josia door Nebukadnezar koning gemaakt, waarbij zijn naam veranderd wordt in Zedekia ('Gerechtigheid is de Here'). Hij regeert 11 jaar. Omdat hij tegen Nebukadnezar in opstand komt trekt deze tegen hem op. Jeruzalem wordt belegerd, ingenomen en verwoest en Zedekia met het merendeel van het volk wordt naar Babel gevoerd. Juda heeft na de regering van Josia even in de macht van Egypte verkeerd, maar wordt daarna door Babel onderworpen.

Eljakim of Jojakim was 25 jaar oud, toen Necho hem koning maakte (2Kon.23:36; 2Kron.36:4). Hij regeert drie jaar. Hij laat het volk aan Farao schatting opbrengen, terwijl hijzelf een luxueus paleis bouwt (2Kon.23:35; Jer.23:13-19). Hij laat de profeet Uria uit Egypte halen en doden (Jer.26:20-23).

Tijdens zijn regering vindt Jeremia's prediking in de tempel plaats (Jer.26:1-16). Vervolgens wordt hij onderworpen aan Nebukadnezar in het 3e (4e) jaar van zijn regering; de koperen ketenen voor zijn wegvoering liggen al klaar. Zelf wordt hij niet weggevoerd; wel de vorstenzonen, onder wie *Daniël* (2Kon.24; 2 Kron.36; Daniël 1). In het 4e jaar van Jojakim, dat is het 1ste jaar van Nebukadnezar, profeteert Jeremia over de 70 jarige duur der ballingschap (Jer. 25). Onder zijn regering stelt Jeremia de Rechabieten als voorbeeld voor het volk (Jer.35).

Jojakim verbrandt de boekrol, waarin Baruch alle profetieën uit Jeremia's mond had opgetekend (Jer.36).

Jeremia profeteert van hem, dat hij met een ezelsbegravenis begraven zal worden (Jer.22:18; 36:30).

Dat we met een goddeloos vorst te doen hebben is dus wel heel duidelijk. Toch is niet hij in de eerste plaats de aanleiding voor Israëls wegvoering. Blijkens 2Kon.24:3 en 4 was Manasse dat, die veel onschuldig bloed op de straten van Jeruzalem had doen vloeien. Het neemt echter niet weg dat de wegvoering onder de goddeloze Jojakim begint.

Met deze wegvoering in het derde jaar van Jojakim werd exact vervuld wat God door middel van Jesaja aan Hizkia, de vader van Manasse, had aangekondigd aangaande zijn 'zonen'. Dit in verband met het feit, dat Hizkia na zijn genezing met ongepaste trots aan de gezanten van de koning Merodach-Baladan van Babel de schatten van zijn paleis had laten zien (Jes.39:7).

Het derde jaar: Zie voor het probleem waarvoor deze tijdsopgave ons plaatst de uitvoerige verhandeling in Excursus II.

Kwam . . . naar Jeruzalem: kan opgevat worden als 'began te komen'. Zo bijvoorbeeld in Num.32:6 'ten strijde gaan'.

Koning van Juda: De eerste koningen van Israël: Saul, David en Salomo, regeerden over het hele land Kanaän. Na de dood van Salomo scheurde het rijk in tweeën.

Over het noordelijk deel, dertien stammen omvatte, werd Jerobeam koning. Over het zuidelijk deel, dat slechts Juda en Benjamin omvatte, werd Rehabeam, de zoon van Salomo, koning.

Beide rijken worden respectievelijk aangeduid als: het huis van Israël en het huis van Juda. Het noordelijk rijk wordt ook wel vereenzelvigd met de voornaamste van de tien stammen, te weten met Efraïm (zie Hosea 5:13; 8:11; 12:9).

Dit rijk dat een geschiedenis van voortdurende afval geschreven heeft

- behoudens een kleine opleving in het begin van de regering van Jehu - werd in 721 v. Chr. weggevoerd naar Assyrië.

Het tweestammenrijk, dat meerdere godvrezende koningen kende, werd een 150 jaar later weggevoerd.

Nebukadnezar: In de historische boeken vinden we deze vorst voor het eerst genoemd in 2Kon.24:1. De daar beschreven gebeurtenis is vermoedelijk dezelfde als de in ons vers vermelde

wegvoering. Evenzo is dat het geval met 2Kron. 36:6. Door de profeet Jeremia was het optreden van Nebukadnezar al voorzeggd (Jer. 7:6); zelfs wordt hij door hem Gods dienaar genoemd (Jer.25:9; 43:10). Toch neemt dat niet weg dat Babel later zal worden getuchtigd om wat het Israël heeft aangedaan (Jer.50:18; 51:34).

We komen twee schrijfwijzen van deze naam tegen, namelijk Nebukadnezar en Nebukadrezar. Van deze naam worden de volgende verklaringen gegeven: ‘Nebo beschermt de koning’ of ‘het gebied’; ‘Nebo beschermt voor ongeluk’; ‘verborgen heerser’. Het is de Hebreeuwse weergave van *Na-boe-Koedoerri-oesoer* (Chr. Encyclopedie 1e dr. deel IV, p.321).

Gerhard Maier (1982, p.69) geeft naar nieuwere inscripties de naam weer als ‘Na-bi-uv-ku-du-ur-ri-u-su-ur’. Daarin zit de naam van de Babylonische god Nebo (Na-bi-uv) en verder het woord ‘kroon’ en ‘beschermen’. Hij geeft dan ook als betekenis ‘Nebo bescherm de kroon’. Nebukadnezar is de zoon van Nabopolassar, de stichter van het nieuw-Babylonische Rijk. Dit rijk werd gevestigd doordat Nabopolassar in opstand kwam tegen Assyrië (626 v. Chr.) en dat wereldrijk ten val bracht (val van Ninevé 612 v. Chr.).

Daarmee was de strijd tussen Babylonië en Assyrië wel beslist, maar nog niet ten einde. Ashurballit wierp zich op als koning van Assyrië en vestigde zijn troon in Harran. Hij moest echter voor Nabopolassar vluchten en de stad opgeven. In die tijd trok Egypte op om Assurballit te helpen Harran te heroveren. Volgens anderen om zijn macht naar het noorden uit te breiden. Dit was in het zeventiende jaar van Nabopolassar dus omstreeks 609 v. Chr. (zie Pritchard p.304, 305). Op zijn tocht naar het Noorden versloeg Farao Necho koning Josia van Juda die hem de voet dwars wilde zetten (2Kon.24:28-30; 2Kron.25:20-24). De opzet van Egypte gelukte echter niet. De Farao gaf zijn pogingen echter niet op, maar werd in 605 v.Chr. door Nebukadnezar beslissend verslagen in de slag bij Karchemis (verg. Jer.46:2).

Als regeringsjaren van Nebukadnezar wordt de periode van 605-562 aangegeven.

Koning van Babel: In de Bijbel is voor het eerst sprake van Babel in Gen.10:10. Nimrod de geweldige jager blijkt daar zijn heerschappij te zijn begonnen. De stad tekent de macht van de mens die zich om God niet bekommert.

In Genesis 11 lezen we hoe na de zondvloed Babel is gebouwd. Hier wordt de nadruk gelegd op het feit dat men in opstand kwam tegen het gebod om zich over de aarde te verspreiden (vers 4). Ook de hoogmoed komt uit, namelijk in de woorden ‘waarvan de top tot de hemel reikt’ en ‘laten we ons een naam maken’. De vindingrijkheid zien we in het gebruik van het bouw materiaal. Men bakte stenen en het asfalt diende als cement. Bedenken we verder dat de toren een afgodstempel was dan zien we hoe Babylon in contrast staat met Jeruzalem, de stad van God: niet gebouwd in de vlakke, maar op de hoogte, niet van gefabriceerde steen, maar gebouwd met natuursteen; niet een stad van geweld, maar de stad van de vrede; niet gewijd aan de goden, maar aan God.

De naam Babel betekent volgens Gen.11:9 ‘verwarring’. In het Babylonisch is de naam verwant met een woord dat ‘verstrooien’ betekent. De Babyloniërs hebben de naam opgevat in de betekenis van ‘Godspoort’ (Bijbelse Encyclopedie p.62). I.A. Seiss (p.12) beroept zich op deze betekenis en brengt die in verband met de betekenis van de naam Daniël: ‘rechter Gods’. De poort is de plaats van rechtspraak en bestuur. Welnu, God is rechter en bestuurder en houdt de touwtjes in handen ook wat de wereldrijken betreft, die zich tegen zijn volk keren.

Babel is de bakermat van de afgoderij. Israël heeft zich aan afgoderij overgegeven; wel, het zal naar de bakermat ervan worden gevoerd om ervan genezen te worden. Als Juda teruggekeerd is uit de ballingschap krijgt de profeet Zacharia het visioen van de vrouw (godeloosheid) die in een efa zit, die naar het land Sinear gebracht wordt. Dit is een voorstelling hoe God het teruggekeerde volk bevrijdt van de afgoderij en die terugbrengt naar het land van oorsprong. De achterliggende gedachte is dat ze daar geoordeeld zal worden (Zach.5:5-11).

Dit motief werkt door in het boek de Openbaring waar we het grote Babylon gesteld zien in contrast met het nieuwe Jeruzalem terwijl de ondergang van de eerste gesteld wordt tegenover de heerlijkheid van de laatste (Openb.17,18 in contrast met 21:9vv).

Jeruzalem: Ook deze stad vinden we terug in Genesis. Het contrast met Babel is frappant! We lezen in Gen.14:18 hoe een koning-priester regeert over Jeruzalem, Melchizedek geheten, dat betekent 'koning der gerechtigheid'. De naam Jeruzalem betekent 'erfdeel van de vrede'. In Hebr.5 en 7 zien we hoe deze priester-koning (zie Zach.6:12,13) een type is van Jezus Christus, die priester is naar de ordening van Melchizedek. Eenmaal zal deze de overwinnaars (Abraham overwon Amrafel de koning van Sinear en Kedorlaomer van Elam) zegenend tegemoet treden.

1:2

En de Here gaf Jojakim, de koning van Juda, in zijn macht, benevens een deel van het gerei van het huis Gods, en hij bracht ze naar het land Sinear in de tempel van zijn god,- het gerei bracht hij in de schatkamer van zijn god.

De Here gaf . . . in zijn macht: Nebukadnezar mag dan Jeruzalem belegeren maar als God het hem niet toegestaan had, zou hij net zo min als Sanherib eertijds, de stad hebben kunnen bemachtigen. Nebukadnezar is slechts Gods knecht (Jer.25:9).

Zeer verhelderend wat betreft de verhouding tussen het doen en laten van de mens enerzijds en de almacht en regering van God anderzijds in Jesaja 10:5-11. Uit die verzen blijkt hoe God de aspiraties van de mens gebruiken kan voor het bereiken van zijn doeleinden, maar daarbij ook volkomen rechtmatig de mens verantwoordelijk stelt voor zijn daden en hem daarvoor oordeelt (zie ook Jer.25:11,12). Nooit kunnen we ons achter Gods voorzienigheid verschuilen. We blijven verantwoordelijk voor onze verkeerde daden, ook al heeft God ze gebruikt voor zijn doel. Zo zijn we ook verantwoordelijk om ons te bekeren, alhoewel we weten dat er een verkiezing is naar Gods genade.

In Daniël 1 vinden we

in vers 2 de woorden: *de Here gaf*

in vers 9: *de Here schonk*

in vers 17: *God gaf . . .*

De Schrift toont ons daarin dat God boven alle dingen staat. Het boek Jona laat ons bij uitstek zien hoe God alle dingen in de hand heeft en door alles heen tot zijn doel komt (zie Jona 1:4,17; 2:10; 4:6,7,8).

Let op dat hier niet de naam HERE, Jahweh gebruikt wordt, maar de titel Here, dat wil zeggen Adonai: de Machtige, de Gebieder. De eerste naam drukt speciaal de betrekking uit van de HERE tot zijn volk. De ander die van zijn heerschappij over de volken, Israël inclusief.

Dit vers behoeft niet in te houden dat Nebukadnezar bij de val van Jeruzalem nog in Juda aanwezig was. Hij kan het oppercommando aan een generaal hebben overgedragen, zoals dat bij de definitieve inname in 587 v.Chr. gebeurde (vgl. 2Kon.25:8). Hijzelf kan dan al op weg geweest zijn naar Babel om de troon in bezit te nemen nu zijn vader Nabopolassar overleden was.

De titel 'koning van Babel' in vers 2 kan vooruitgrijpend gebruikt zijn, maar het is ook mogelijk dat Nebukadnezar de titel koning op het moment van de inname ook daadwerkelijk droeg (Gerhard Maffer, 1982, p.68,69).

Overzicht:

609 slag bij Megiddo. Koning Josia verslagen door Faraó Necho.

605 (omstreeks mei/juni) Faraó Necho bij Karchemis beslissend verslagen door Nebukadnezar, die doortrekt tot aan Egypte en op de terugweg Jeruzalem belegert.

605 (15 aug.) Nabopolassar sterft. Nebukadnezar begeeft zich haastig naar Babylon waar hij op 7 september tot koning gekroond wordt.

Een deel van het gerei: Het gerei van de tempel is bij gedeelten weggevoerd naar Babel. We lezen daar hier over (zie ook 2Kron.36:7) maar ook in 2Kron.24:13 en 25:13-17 (vgl. Jer.27:19-22; 52:17-23).

Bij de terugkeer uit Babel wordt door Cyrus het gerei weer aan de Joden ter beschikking gesteld om het naar Jeruzalem terug te brengen (Ezra 1:7-11). Daar kwamen later de gaven bij die men Ezra ter beschikking stelde ten dienste van het huis van God (Ezra 7:14-19; 8:24-27, 33).

Hij bracht ze: in 2 Kron. 36:6 staat dat Nebukadnezar Jojakim met twee koperen ketenen boeide om hem naar Babel te brengen. Er staat echter niet bij dat hij dat laatste ook inderdaad deed. Dat wordt wel vermeld van het gerei van de tempel (vs.7). Uit 2 Kon.24:1-6 blijkt inderdaad dat Jojakim niet naar Babel gevoerd werd. Er staat namelijk dat Jojakim aan Nebukadnezar 3 jaar onderdanig was en daarna in opstand kwam. Toen trok Nebukadnezar niet tegen hem op, maar zond benden tegen hem. Vervolgens staat er dat Jojakim met zijn vaderen te ruste ging. Dat betekent, dat hij in Jeruzalem begraven is. Het is dus duidelijk dat 'hij bracht ze' alleen betrekking heeft op het gerei van de tempel.

Sinear: Voor het eerst genoemd in Gen.10:10, zie verder Gen.11:2,9; 14:1,9; Joz.7:21; Jes.11:11; Zach.5:11. De naam betekent: 'maanland', 'leeuwenland' of 'land van de vernieuwers'.

Uit de in Gen. 10 genoemde steden blijkt dat met Sinear het gehele gebied van Babylonië, zowel Zuid- als Noord-Babylonië wordt bedoeld. Het is dus niet identiek met Sumer, het zuidelijk deel van Babylonië, zoals men vroeger wel meende. G. Ch. Aalders (p.46) wijst erop dat we hier met eenzelfde verschijnsel te doen hebben als bij ons, waar Holland een aanduiding kan zijn voor het gebied van een tweetal provincies, maar eveneens voor geheel Nederland. Men heeft Sinear ook wel vereenzelvigd met het gebied dat in inscripties Schanchar genoemd wordt. Deze streek, door de Egyptenaren Sangar genoemd, moet men in het Noordwesten van Mesopotamië zoeken. Vermoedelijk herinnert de Djebel Sindjar aan die naam. Deze vereenzelviging gaat dus niet op, want het bijbelse Sinear omvatte de genoemde vier plaatsen die veel zuidoostelijker lagen (zie 'Bijbelse Encyclopedie', p.453).

Omstreeks 2500 v.Chr. werd de vlakte van Sinear door twee volken bewoond. In het zuiden (Zuid-Babylonië) woonden de Sumeriërs, in het noorden (Noord-Babylonië) de Akkadiërs. In de daarop volgende eeuwen stond het land bloot aan invallen van Amorieten en Hethieten, vervolgens aan die van de Kassieten en Elamieten. Deze laatsten werden omstreeks 1135 uit het land verdreven door Nebukadnezar I, een verre voorganger van de ons bekende Nebukadnezar, die men dan ook wel Nebukadnezar II noemt. Rond het jaar 1000 v.Chr. vielen de Chaldeeën het land binnen. Sindsdien zaten er afwisselend Babylonische en Chaldeeuwse vorsten op de troon, maar dan wel onder de opperheerschappij van Assyrië. Zoals gezegd besteeg in 626 v.Chr. de Chaldeeër Nabopolassar de troon waarmee de opperheerschappij van de Chaldeeën een feit werd.

In de tempel van zijn god: Toen de Filistijnen de ark in de tempel van Dagon brachten, betoonde God zijn macht aan de afgod (1Sam.5:1-8). Nu geschiedde dat niet. Het verschil is duidelijk. God gaf zijn volk over in de macht van de vijand; zover kan het komen!!

Ten tijde van Eli meende Israël dat God hen wel moest helpen als de ark in het leger was. God is echter niet te binden aan een voorwerp, zelfs niet aan zijn ark. Ten tijde van Jeremia riep men: 'Des Heren tempel, des Heren tempel, des Heren tempel is dit'. Dit valse vertrouwen op de uiterlijke tekenen van Gods verbinding met Israël zou God beschamen en Hij begon daar nu al mee.

Het blijkt dat Israël weinig van deze dingen heeft geleerd. In de dagen van de Here Jezus namen de Joden het hoog op dat Hij - naar zij meenden - van de tempel zei dat Hij hem kon afbreken en in drie dagen weer opbouwen. En tegen Stefanus brachten ze in, dat hij woorden sprak 'tegen de heilige, plaats' (Hand.6:13).

Helaas zijn er in onze tijd die eenzelfde verering hebben voor het instituut kerk en die er niet van willen weten dat God ook dat eenmaal oordelen zal (vgl. Openb.2:5 en 3:16).

De wegvoering van dit gerei moet gezien worden in het licht van Ezech.8:4; 9:3; 10:4,18 en 11:23. God nam zijn heerlijkheid van de tempel weg.

De schatkamer van zijn god: Met deze godheid is Mardoek bedoeld. Oorspronkelijk was dit een stadgod, die speciaal Babel beschermde. Met het groter worden van Babels invloed steeg ook de glorie van zijn god die weldra als Schepper werd geëerd.

De naam Mardoek komen we niet in de Bijbel tegen. Wel de Hebreeuwse vervorming van die naam, te weten: Merodach (zie Jer.50:2). Deze vervorming treffen we ook aan in de naam Mero-dach-Baladan, 'Mardoek gaf een zoon' (2Kon.20:12; Jes.39:1). Ook in Ewil-Merodach, 'man van Mardoek', door de joden spottend EvilMerodach, 'dwaas van Mardoek', genoemd. Ook zit de naam Mardoek verscholen in 'Mordechai', 'vereerder van Merodach'.

De verering van Nebukadnezar voor Mardoek blijkt bijv. uit de volgende inscriptie:

'O Mardoek, mijn Heer, gedenk ten gunste aan mijn daden als goede daden, mogen deze mijn goede dagen altijd voor uw aandacht staan zo dat mijn vertoeven in Esagila en Ezida . . . mag duren tot op hoge leeftijd. Mag ik altijd uw wettige regeerder blijven, laat mij uw juk trekken tot ik verzaadigd ben met nageslacht, laat mijn naam in goede herinnering blijven in de toekomst, laat mijn nakomelingen voor altijd regeren over de zwart-hoofdigen' (Pritchard, p.307).

1:3,4

Toen beval de koning Aspenaz het hoofd zijner hovelingen, enige Israëlieten te laten komen, uit het koninklijk geslacht en uit de edelen, knapen zonder enig gebrek, schoon van uiterlijk, ervaren in allerlei wijsheid, in het bezit van kennis, met inzicht in wetenschap, geschikt om dienst te doen in het paleis des konings, en hen te onderwijzen in de geschriften en de taal der Chaldeeën.

Aspenaz: Als verklaring van deze naam wordt gegeven: een 'koker' (pijlkoker) of 'paardensnuit'. De betekenis van de naam is echter niet helemaal zeker.

Hovelingen: Aangezien de oosterse vorsten er een harem op na hielden werden de hovelingen gecastreerd. Zulke mensen heten dan eunuchs d.i. gesnedenen. Dit woord werd later gebruikt om er iedere hoveling mee aan te geven, of hij nu gesneden was of niet. De betekenis van het woord werd dus ruimer. Van Potifar mogen we bijv. aannemen dat hij niet gesneden is geweest.

In Matth.19:12 somt de Heer een drietal soorten gesnedenen op, te weten:

- a. zij, die zo geboren zijn, lichamelijk onvolkomen dus.
- b. zij, die door de mensen gesneden zijn, dit slaat op hovelingen die werden gesneden terwille van hun beroep.
- c. zij, die zichzelf gesneden hebben terwille van het koninkrijk der hemelen. Hiermee zijn zij bedoeld, die terwille van de dienst in het evangelie, afzien van het huwelijk. Niet omdat het huwelijk iets minderwaardigs zou zijn, maar om hun volle aandacht en al hun tijd aan de dienst van de Heer en de uitbreiding van het koninkrijk te kunnen wijden. Paulus was zo iemand (vgl.1Kor.7). Wellicht zijn hier degenen bedoeld die na echtscheiding afzien van hertrouw in overeenstemming met het voorafgaande woord van de Heer. Ik houd het ervoor dat 'zichzelf gesneden hebben' door de Heer figuurlijk bedoeld is. We kunnen moeilijk aannemen, dat de Heer zelfverminking zou goedkeuren.

Volgens de wet mochten ontmanden niet in de vergadering des Heren komen (Deut.23:1). In de heilsaankondiging voor Israël is er voor hen echter hoop op een naam te midden van het volk van God vervat (Jes.56:3-5).

Israëlieten te laten komen: Hier hebben we te doen met de eerste wegvoering van Israël. We kunnen daarvan een overzicht opstellen: zie hiernaast.

Waarschijnlijk is er nog een vierde wegvoering geweest. Jer. 52:28-30 spreekt namelijk van drie wegvoeringen, waarbij die van Daniël niet genoemd wordt. Hij noemt een wegvoering in:

- a. het 7e jaar d.i. 598/7
- b. het 18e jaar d.i. 587/6
- c. het 23e jaar d.i. 583/2

Het feit dat Ezechiël zijn profetieën dateert vanaf de wegvoering van Jojachin (zie Ezech.1:2; 8:1; 24:1; 26:1; 29:1,17 [?]; 30:20; 31:1; 32:1,17; 33:21; 40:1) maakt aannemelijk dat Ezechiël bij

1e wegvoering

605

t.t.v. Jojakim: Dan.1:1-3 (vgl.2 Kon.24:1); 2Kron.36:7

Daniël

2e wegvoering

597

t.t.v. Jojachin: 2Kon.24:12,13; 2Kron.36:10; Jer.24:1 *Ezechiël; Mordechai; Esther 2:6*

3e wegvoering

586

t.t.v. Zedekia: 2Kon.25:1-11,21; 2Kron.36:20

deze wegvoering betrokken is geweest. In Ezech.1:1 is sprake van het dertigste jaar, dat samenvalt met het vijfde jaar van de wegvoering van Jojachin (zie vers 2). Deze tijdsaanduiding gaat dus terug tot op het jaar 622/621 v. Chr. en valt in de regeringsperiode van koning Josia. Op welke gebeurtenis Ezechiël daarmee doelt is moeilijk te zeggen. Waarschijnlijk doelt hij op zijn geboortjaar.

Israëlieten: Deze naam is afgeleid van Israël = strijder met God, held Gods of vorst (Gen.32:38).

Een andere naam is die van 'Hebreeën' afgeleid van Heber = die van de andere zijde, nl. van de Eufraat; zwerver (Gen. 10:17).

Zo wordt Abram een Hebreeër genoemd (Gen.14:13) en spreekt de vrouw van Potifar over Jozef als over een Hebreeuwse man.

Deze naam heeft in de aanvang een ruimere zin gehad dan die van Israëlieten, later vallen beide vrijwel samen. Als Jona zich een Hebreeër noemt en Paulus zegt een Hebreeër uit de Hebreeën te zijn dan is dat vrijwel synoniem met het begrip Israëliet.

De Israëlieten van de twee stammen die teruggekeerd zijn uit de ballingschap, te weten die van Juda en Benjamin krijgen de naam Joden nadat zij daarvoor al als Judeeërs waren aangeduid (Dan.1:6; 3:12; Neh.4:12).

Er staat niet 'van de kinderen van Juda', maar 'van de kinderen van Israël'. Ondanks de ontrouw waardoor het rijk indertijd in tweeën gedeeld werd, ondanks de wegvoering van het tienstammenrijk, heeft God toch het volk als geheel op het oog. God geeft de gedachte van het ene, gehele Israël niet op. Zo moeten wij te midden van de verdeeldheid in de christenheid nooit de gedachte van de eenheid van de Gemeente opgeven. Naar het beginsel van die eenheid hebben we te handelen ook al kan dat in de praktijk soms zeer moeilijk zijn.

Uit het koninklijk geslacht uit de edelen: Het gaat hier om de wegvoering van een betrekkelijk gering aantal Judeeërs. Bij de tweede wegvoering ten tijde van Joachin werden veel meer vorsten uit Israël weggevoerd met daarbij allerlei handwerklieden (2Kon.24:14).

Nebukadnezar wil een aantal Judeese jongeren laten opleiden om ze aan zijn hof en in de regering van zijn land een belangrijke functie te geven. Dit was bij oosterse vorsten een bekend gebruik. Men omringde zich zo met gunstelingen, die minder gauw een paleisrevolutie zouden beginnen en ook minder gauw aanhang zouden kunnen krijgen als iemand uit eigen volk.

De begunstigde vreemdeling zal de vorst meer toewijding en trouw bewijzen dan de eigen volksgenoot. We zien bijv. hoe Mordechai een complot tegen de Perzische vorst Ahasveros (vermoedelijk Xerxes) verijdeld. Het wegvoeren van dergelijke intelligente krachten maakte tevens de kans op opstand van de onderworpen volken geringer.

Aan de toekomstige pages worden door koning Nebukadnezar de volgende eisen gesteld: het moeten knapen zijn

- a. zonder enig gebrek;
- b. schoon van uiterlijk;
- c. ervaren in allerlei wijsheid;
- d. in het bezit van kennis;
- e. met inzicht in wetenschap;
- f. geschikt om dienst te doen in het paleis van de koning.

Het laatste kan de totaalconclusie zijn die uit het bezit van de vijf vorige eisen volgt. Het kan ook zijn dat hier gedacht wordt aan de persoonsstructuur, het karakter van de aanstaande regenten van de koning. Nebukadnezar wil het beste van het beste, dat is duidelijk.

De voorwaarden komen overeen met de condities die volgens inscripties in Babylon golden voor het toekomstige priestergeslacht.

Ook de Here God wil zich omringen met vreemdelingen, die dienst doen voor Hem. Hij zoekt zijn 'hovelingen' echter onder het 'uitschot'. Verloren, vijandige zondaars maakt Hij geschikt om dienst te doen (denk aan Rom.3:10-18; 5:6-10: krachteloos, goddeloos, zondaars, vijanden; 1Kor.2:26-31).

Let in dit verband op het contrast tussen 1Sam.14:52 en 22:2

Uit de bovengenoemde vereisten volgt dat de jonge mannen niet al te jong geweest kunnen zijn. We zullen aan jongelui van zo'n jaar of achttien te denken hebben. Mogelijk eerder aan jongelui van een jaar of veertien. Aan het Perzische hof rekruteerde men de toekomstige hovelingen namelijk uit die leeftijdsklasse en gaf ze dan een driejarige opleiding.

Nebukadnezar handelt naar een beginsel, dat wij kennen als: 'Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst'. Als christenouders behoren we dit ook te beseffen. De waarde van een goede, christelijke opvoeding, zowel wat aanbrengen van kennis uit Gods Woord als toezien op het naleven daarvan in de praktijk betreft, kunnen we dan ook nooit hoog genoeg aanslaan. Wat brengen we onze jonge mensen bij, wat geven we ze mee voor de praktijk?

Met deze daad ging ook het woord in vervulling dat Jesaja tot Hizkia gesproken had over de vorstzonen: 'En van uw zonen, die uit u voortkomen zullen, die gij zult verwekken, zullen zij nemen, om hovelingen te zijn in het paleis van de koning van Babel' (2Kon.20:18 en Jes.39:7). Iets waarop ook Flavius Josephus de aandacht vestigt.

De geschriften en taal der Chaldeeën: Verschillende uitleggers denken hier aan het schrift en de taal van de Chaldeeën.

De Babyloniërs bedienden zich van het zogenaamde spijkerschrift dat moeilijk te leren is omdat de lettergrepen door een afzonderlijke tekencombinatie werden aangeduid. Het is enigszins te vergelijken met het leren van Chinees, dat voor elk woord een andere afbeelding heeft.

Uiteraard moesten de joodse ballingen die tot hoveling werden opgeleid ook kennis nemen van wat de Chaldeeën aan kennis in geschriften hadden verzameld. Deze geschriften werden gevormd door reeksen kleitabletten.

Dit soort geschriften moet natuurlijk onderscheiden worden van de geïnspireerde Schriften van Israël, die 'heilige Schriften' genoemd worden (Rom.1:2; 2Tim.3:15).

Taal van de Chaldeeën: In Babel hoorden de Israëlieten een andere taal spreken. Jesaja had op het horen en ontvangen van bevelen in een vreemde taal al de aandacht gevestigd met de woorden: ‘Voorwaar, door mensen die een onverstaanbare taal spreken en in een vreemde tongval zal Hij tot dit volk spreken, Hij die tot hen gezegd heeft: Dit is de rust’ (Jes.28:11,12a).

Deze profetie doelt in eerste instantie op de overheersing en wegvoering van de tien stammen door de Assyriër. In Jes. 28:1 is namelijk sprake van Efraïm. Het Assyrisch was voor Israël een vreemde, een ‘barbaarse’ taal, die hen in de oren klonk als gebrabbel. De profetie vond echter een ‘verlengstuk’ in de overheersing en wegvoering van Juda door de Babyloniërs.

Over dat laatste heeft Jeremia zich als volgt uitgelaten:

‘Zie, Ik breng over u een volk van verre, o huis Israëls, luidt het woord des Heren; een volk van eeuwen is het, een overoud volk, een volk, waarvan gij de taal niet kent en de spraak niet kunt verstaan’ (Jer.5:15; zie ook Deut.28:49 en vergelijk Ex.3:5).

Gelukkig spreekt de Schrift ook van bevrijding, namelijk als God Sion voorgoed verlossen zal. Dan zal het woord vervuld worden dat luidt: ‘Het onbeschaamde volk zult gij niet meer zien, het volk met een duistere, onverstaanbare spraak, met een barbaarse, onbegrijpelijke taal’ (Jes.33:19).

Dit ziet op de uiteindelijke bevrijding van het volk in de toekomst uit de macht van ‘Assur’ (zie Micha 5:3-5).

Dat God in een vreemde taal tot Israël liet spreken en hun geboden liet opleggen, sprak van oordeel. Op dat feit beroept Paulus zich om de Korinthiërs de betekenis van ‘het spreken in talen’ duidelijk te maken (1Kor.14:21, 22).

Chaldeeën: In het Hebreeuws wordt dit volk aangeduid als de ‘kasdim’. Dat woord is verwant met het Perzische ‘kas’ dat dapper of krijgshaftig betekent. De Septuaginta schrijft de naam als ‘chaldaioi’ en zo komen we aan de naam Chaldeeën.

Wijchers & Kat (1982) opperen dat de in Gen.22:22 genoemde Chesed, de zoon van Nahor, de broer van Abraham, de stamvader van de Chaldeeën zou kunnen zijn.

De Chaldeeërs zelf noemen zich *Kaldi* of *Kaldai*. Zo heeft men de naam *chaldea* wel verbonden met de plaats Kalwadha, die in Ezech.27:23 Kilmad genoemd wordt.

De naam Chaldeeën wordt gebruikt in een wijdere en in een engere zin. Besorus gebruikt de naam in wijdere zin en verstaat er de bewoners van het Babylonische gebied in de vlakte van Sinear onder. Herodotus en anderen gebruiken de naam alleen om er de priesterklasse en de geleerden mee aan te duiden. Onder Chaldea verstaat men vrij unaniem alleen het zuidelijk gedeelte van het Babylonische gebied.

Over de afstamming is men het niet eens. De een beschouwt de Chaldeeën als van Aramese oorsprong (Wijchers & Kat), de ander meent dat het Kushiëten zijn om dat hun taal overeenstemt met de oude taal van Ethiopië (Young).

In Gen.11:28 is voor het eerst sprake van Chaldeeën, in de aanduiding ‘Ur der Chaldeeën’. Deze aanduiding in de boeken van Mozes betekent niet, dat de stad in de dagen van Abraham al als *Ur der Chaldeeën* bekend stond. Deze toevoeging zal later geschied zijn, want de Chaldeeën drongen eerst rond 1000 v. Chr. Zuid-Babylonië binnen, waarbij ze de Babylonische taal en beschaving overnamen. Zie verder o.a. de vermelding in Gen.11:31; Job 1:7; Jes.13:19; Ez.1:3; 23:15,16; Hab.1:6 en Hand.7:4.

1:5

En de koning stelde voor hen een dagelijks rantsoen vast van de koninklijke tafel en van de wijn, dien hij placht te drinken. Zo liet hij hen gedurende drie jaren opvoeden, na verloop waarvan zij bij de koning dienst moesten doen.

Zoals in onze tijd sportlui zich houden aan een optimaal dieet om in een zo goed mogelijke conditie te verkeren, zo moesten de pages van Nebukadnezar zich onderwerpen aan de voedingsvoorschriften van de koning. Van het beste voedsel, zoals de koning dat zelf gebruikte, werd hen een rantsoen voorgeschreven.

De opleidingstijd van de jongelui was op drie jaar gesteld, een - zoals gezegd - gebruikelijke opleidingsperiode.

De Babylonische tafel stond bekend om zijn overvloed (vgl. Jes.21:5). Nebukadnezar noemt zijn paleis een woonplaats van vreugde en gejuich. Bij offerfeesten zorgde hij voor uitgelezen wijnsorten (Maier 1982, p.75). Vergelijk bij dit vers Jer. 52:3134.

1:6, 7

Nu bevonden zich onder hen enige Judeeërs: Daniël, Hananja, Misaël en Azarja; de overste der hovelingen gaf hun andere namen: Daniël noemde hij Beltsazar, Hananja Sadrach, Misaël Mesach en Azarja Abednego.

De Judeese jongeren moesten helemaal opgenomen worden in het Babylonische leven. Dat vereiste niet alleen een omschakeling in hun levenspatroon, maar ook in hun denkpatroon. Bedenken we dat destijds het hele maatschappelijke en culturele leven door de godsdienst werd bepaald, dan begrijpen we dat er ook op godsdienstig gebied een ‘omturning’ beoogd werd. Hoe dit in zijn werk ging zien we bij Daniël en zijn drie vrienden, met wie we in deze verzen kennis maken. Het begint ermee dat ze andere namen krijgen. Enerzijds vrij logisch. Met de Hebreeuwse namen konden de Chaldeeën niet overweg, dus moeten ze andere namen krijgen. Toch neemt dat niet weg dat Satan hier een bedoeling mee had. Deze jongeren moesten losgeweekt van de dienst van de Here God en aan de afgoden toegewijd worden. Dat proces begon met de naamsverandering.

In de Hebreeuwse namen treffen we de lettergreep ‘El’ of de lettergreep ‘Jah’ aan. Beide zijn aanduidingen voor God.

Het woordje El betekent God. In het Hebreeuws wordt gesproken over:

El = God enkelvoud

Elohim = God meervoud

In de Bijbel wordt de naam Elohim voor God het meest gebruikt. We vinden daarin een krachtige aanwijzing dat God ‘meervoudig’ is. Het feit dat het werkwoord vaak in het enkelvoud staat accentueert dat het toch een ‘enig’ God is.

Zo luidt Gen.1:1 letterlijk: ‘In het begin schiep Goden hemel en aarde’.

De lettergreep *Jah* is een afkorting van een naam die we niet precies kennen, maar die wij met HE-RE of HEER weergeven.

Oorspronkelijk schreef men in het Hebreeuws geen klinkers. De naam voor de Verbonds God, de *Ik ben, die Ik ben*, schreef men als JHWH.

Toen men in de tweede eeuw na Christus de klinkers wel ging schrijven wisten de Joden niet welke klinkers bij JHWH hoorden. Hoe dat kwam? Wel, de Joden spraken de naam JHWH nooit uit. Die naam was te heilig en je liep groot gevaar hem ‘ijdel’ te gebruiken. Ze gebruikten andere namen of omschrijvingen als ze het over JHWH hadden.

Toch moest men JHWH van klinkers voorzien. Men deed dat door de klinkers van Adonai, dat is de Godsnaam ‘Heer’ = Gebieder, over te nemen. Zo werd de naam Jehova gevormd. Inmiddels zijn de meeste geleerden het er over eens dat de juiste spelling zoiets als *Jahweh* moet zijn.

Het volgende overzichtje laat zien wat er met de namen van de vier Hebreeuwse jongeren gebeurde.

Daniël (God is rechter, of rechter van God) werd *Beltsazar* (vorst van Bel of Bel beschermt de koning) (zie 4:8)

Hananja (de Here is genadig, hij, die de Here (genade) schenkt) werd *Sadrach* (woord of bevel van Aku de maangod verlicht door Rag of: koninklijke)

Misaël (Wie is God [gelijk]) werd *Mesach* (wie is Aku gelijk, of wie is Sach goden van de wellust gelijk)

Azarja (geholpen heeft de Here, of hulp van de Here) werd *Abednego* (dienaar van Nego of Nebo, of knecht van het licht).

Voor bovengenoemde betekenis van de namen heb ik gebruik gemaakt van beroepen op Youngs Concordance, Wijchers & Kat (1982) en H. Schumacher (1958/1974). De naam Beltsazar wordt door D. J. de Groot (1956, p.138) beschouwd als afgeleid van het Babylonische 'Balatsoe-Oessoer' dat 'bescherm zijn leven' betekent. Of van 'Balatsjar-oessoer' dat is 'bescherm het leven van de koning'. In dat geval moet de naam van Mardoek of Bel erbij gedacht worden. Wijchers & Kat volgen eveneens deze afleiding. Young verklaart de naam als 'leider van de Heer'. Heer is dan de vertaling van 'Bel', dat dezelfde betekenis heeft als Baäl, de naam van de Kanaänitische afgod (vgl. Jes.46:1; Jer.50:2; 51:44). Bel is de aanduiding voor Mardoek.

De betekenis van de namen Sadrach en Mesach wordt door Young niet vermeld. Hij beschouwt ze dus net als Aalders (p.47) als te onzeker. De andere verklaarders geven de betekenis echter wel, zij het met enige bedenkingen. Maier leidt Sadrach af van Schuduraku en geeft als vertaling 'Ik ben bevreesd geworden' d.w.z. vervuld van eerbied voor een Babylonische vorst, wiens naam dan niet vermeld wordt. Van Mesach geeft hij naast 'Wie behoort Aku toe' ook een nogal afwijkende betekenis, namelijk 'Ik ben gering geacht'.

We zien dus dat de heidense namen vrijwel aansluiten bij de Hebreeuwse, wat hun betekenis betreft. Alleen is de naam van God vervangen door die van een afgod. Maar dat maakte nu juist alles uit. Op die wijze moesten ze losgeweekt worden van de God van Israël. De vijand der zielen, Satan, mocht de namen van deze jonge mannen op slinkse wijze doen veranderen, hun instelling, hun toewijding aan de Heer veranderde er niet door. Zijn toeleg mislukte dan ook volkomen.

'*God is rechter*': met deze betekenis van de naam Daniël laat zich Ps.75:7, 8 verbinden: 'Want het verhogen komt niet van Oost of van West, noch uit de woestijn - maar God is rechter, Hij vernedert dezen en verhoogt genen'. We zien dat bij Daniël, maar ook bij Nebukadnezar (en bij hem in beide zin) in vervulling gaan.

Aan het gevaar van verbinding met en opgaan in de wereld staan ook wij bloot. De tactiek van de boze is niet veranderd. Dit aanpassingsproces begint hij met soms heel kleine dingen.

Daniël en zijn vrienden konden Nebukadnezar niet het recht ontzeggen hen andere namen te geven. In ieder geval lag het niet op hun weg hier tegen in opstand te komen. Zo kunnen wij niet altijd ontkomen aan maatregelen die men in de wereld neemt en die in het wereldproces dienstbaar zijn aan doeleinden van Satan. Ik denk aan de ontwikkeling van de eenheidsstaat in Europa, waarmee het pad voor de komende werelddictator wordt geplaveid. Als er straks een Europese betalingseenheid komt hebben we dat te aanvaarden, aan registratie op Europese schaal zullen we ons niet kunnen onttrekken, enz. Maar het is wel zaak deze ontwikkeling te onderkennen en er ons *geestelijk* niet door te laten meeslepen.

Opvallend is dat God Daniël altijd Daniël blijft noemen. De Chaldeese naam wordt alleen ten opzichte van de Babyloniërs gebruikt!!

Hoewel Daniël en zijn vrienden persoonlijk geen deel hadden aan de ongerechtigheden die het oordeel van God over zijn volk brachten, zo deelden zij toch in het lot van de natie als geheel. Wat voor de anderen echter een oordeel was, was voor hen een loutering. Zo lijdten getrouwe christenen onder de kastijding van God over de Christenheid. Laat het voor hen eveneens een loutering zijn waardoor hun geloofsleven groeit.

1:8

Daniël nu nam zich voor, zich niet te verontreinigen met de koninklijke spijs of met de wijn dien de koning placht te drinken; en hij verzocht de overste der hovelingen, dat hij zich niet zou behoeven te verontreinigen.

Hebben Daniël en de zijnen zich niet verzet tegen de naamsverandering, tegen een ander ding verzetten zij zich wel, nl. tegen de voedselvoorschriften.

Daniël nam zich voor: Hoe belangrijk is het dat er mannen zijn die pal staan voor de dienst van God. Daniël neemt de leiding en dan volgen zijn drie vrienden.

We zeggen wel: ‘De weg naar de hel ligt geplaveid met goede voornemens’ maar dat wil niet zeggen dat goede voornemens verkeerd zijn. Ze moeten echter ook uitgevoerd worden. Dat zal het geval zijn als we kunnen spreken van ‘voornemens van het hart’.

Zo vermaande Barnabas de gelovigen te Antiochië om ‘met een voornemen van het hart bij de Heer te blijven’ (Hand. 11:23).

En Paulus spreekt erover dat zijn voornemens niet lichtvaardig genomen of ‘naar het vlees’ zijn (2Kor.1:17).

In het hart vallen de beslissingen, niet in het verstand. Door het hart wordt iemands levensweg bepaald (Spr.4:23).

Bedenken we wel dat Daniël voor het weigeren van voedsel ‘geen spier minder geloof’ nodig had dan voor het verblijf in de leeuwenkuil (zoals Veldkamp, 1962, p.12 zegt). Of Satan komt als een brullende leeuw of als een engel des lichts hij is altijd gevaarlijk en in het laatste geval nog wel het meest. En we hebben vaker met hem te maken in het laatste karakter.

Zich niet te verontreinigen: Er kunnen drie redenen aangevoerd worden waarom Daniël de spijzen van de koning niet wilde gebruiken.

- a. onder het vlees kon zich vlees van onreine dieren bevinden (vgl. Lev.11).
- b. de spijzen konden bloed of vet bevatten (Lev.17:10-14; 3:17; 7:23).
- c. zowel het vlees als de wijn waren aan de goden gewijd.

Wat de wijn betreft kan alleen de laatste reden gelden aangezien wijn niet tot onrein voedsel kon worden gerekend. Zie voor wijn als plengoffer: Hos.9:4; vgl. figuurlijk 2Tim.4:6.

Voor het voedsel gingen alle drie de redenen op en die zullen voor Daniël een rol gespeeld hebben.

De eerste twee redenen: Het is van belang op te merken, dat Daniël zich niet laat leiden door redeneringen als: ‘we leven nu zoveel later dan Mozes, je moet ook een beetje met je tijd meegaan’; ‘de wetten van Mozes zijn gegeven met het oog op de situatie in Kanaän; hier in Babel moeten we ons aanpassen aan de hier geldende normen’. Nee, hij houdt vast aan Gods Woord en laat zich er niet van afbrengen. Van tijd- en plaatsgebondenheid wil Daniël niets weten. Gods Woord had ook in Babel voor hem gezag.

Evenmin hield hij zich op met de vraag of het gebod van God nu wel zo belangrijk was om er je leven voor te wagen. Ook liet hij zich niet leiden door overwegingen als: ‘dat kun je niet maken voor de anderen, je brengt ze in verlegenheid’ of ‘ze zullen je wel een vrome kwezel vinden’. We moeten aannemen, dat de andere jongemannen zich gewoon hebben aangepast aan de omstandigheden en zich wél met het voedsel van de koning hebben verontreinigd (vgl. Hos. 9:3). Misschien deden ze dat ook al toen ze nog in het land waren, naar het voorbeeld van hun vaders, die in de dagen van Jesaja de wet van God met voeten traden (Jes.65:4; 66:17). Misschien hadden ze voor Daniël niets anders over dan een spotlach of medelijdende glimlach. Noch de argumenten (en wat zijn er veel goede argumenten te bedenken om slechte dingen te doen!), noch spot of tegenstand zouden Daniël hebben kunnen afbrengen van zijn voornemen. Voor hem gold alleen: God heeft gesproken, ik heb zijn woord vast te houden.

De derde reden: we moeten bedenken, dat heel het leven in die tijd (zoals ook nu nog in bepaalde islamitische landen) doortrokken was van de godsdienst. En dat alles had ten doel om de joden te assimileren tot Babyloniërs. Eten van de tafel van de koning betekende eren van zijn goden (vgl. het gebod in Ex.34:15) en opgaan in de Babylonische wereld. Veldkamp schreef daarover: ‘In Babel wist men niets van de ‘wijze’ spreuk, dat godsdienst privaatzaak is. Integendeel was heel het leven van de religie doortrokken. De spijzen der maaltijden werden eerst de afgoden geplengd. Elke maaltijd had het karakter van een ‘heilige’ maaltijd, een soort afgodisch sacrament. Hier gold de regel: hetzij dat gijlieden eet, hetzij dat gijlieden drinkt, hetzij dat gij iets anders doet, doet het alles ter ere van Babels goden. Wat hebben wij het in onze dagen ook broodnodig om met een voornemen van ons hart het Woord van God vast te houden.

Het vermanende woord van Jeremia mag ons wel aanspreken: ‘Vraagt naar de oude paden, waar toch de goede weg is, opdat gij die gaat’ (Jer.6:16).

Daarbij is echter een waarschuwing wel op zijn plaats. Ten eerste zullen we ervoor moeten oppassen onze uitleg van het Woord, onze conclusies en afleidingen niet met het Woord van God te vereenzelvigen. Helaas gebeurt dat wel en dat leidt tot verwarring, wantrouwen en twist. In de tweede plaats moeten we ervoor waken het Woord van God niet in een wettische geest na te leven en anderen op te leggen, ook dat gevaar is niet denkbeeldig. Wat Lev.11 betreft moeten we bedenken dat wij niet onder de wet leven maar onder de genade. De spijsvoorschriften aan Israël gegeven gelden niet voor ons. Dat schemert al door in de opdracht die God in een visioen aan Petrus geeft om de dieren die hij zag (en daar waren onreine dieren bij) te slachten en te eten. Het blijkt echter duidelijk uit het woord, dat Paulus aan Timotheus schrijft in 1Tim.2:4, 5. We mogen alle voedsel gebruiken omdat God het ons in zijn Woord toestaat. Daarnaast geven we dat wat we eten een bijzondere plaats als een gave van God door het gebed.

Toch heeft Lev.11 ons wel iets te zeggen, maar dan in geestelijke, symbolische zin. De vraag is namelijk wat wij als geestelijk voedsel tot ons nemen door lezingen, boeken, krant, radio en televisie. Is daar niet veel bij dat geestelijk onrein is? Zaken die niet getuigen van toetsing aan Gods normen (herkauwen) en van goede wandel (gespleten hoef), om maar iets te noemen.

Terloops zij opgemerkt dat er ook een voedselvoorschrift is dat wél in letterlijke zin ook voor ons geldt, namelijk dat we ons te onthouden hebben van bloed. Dit gebod is aan Noach gegeven en geldt dus de hele mensheid en niet alleen Israël onder de wet (Gen.9). Het wordt trouwens in Hand.15 voor de Gemeente herhaald.

Wij leven niet onder de wet zoals Daniël, maar in het Nieuwe Testament hebben wij voorschriften ons door de Heer en zijn apostelen gegeven, en die behoren voor ons hetzelfde gezag te hebben als de wet voor Daniël. Voorschriften betreffende het praktisch leven van elke dag en voorschriften over hoe het moet toegaan in de Gemeente van Jezus Christus.

Wij behoren die voorschriften vast te houden en ons niet in verlegenheid te laten brengen door overwegingen als: 'dat is tijdgebonden', 'wij weten meer dan Paulus' of 'is dat nu wel zo belangrijk'. Over dit laatste wil ik graag H. A. Ironside (1945, p.18,19) aan het woord laten:

Ik heb christenen van bepaalde voorschriften in de Bijbel horen zeggen, dat ze niet van wezenlijk belang waren. We kunnen er echter van verzekerd zijn, dat er geen dingen in de Bijbel staan die niet van wezenlijk belang zijn. 'De woorden des Heren zijn zuivere woorden, gedegen zilver, in een smeltoven in de aarde zeventvoudig gelouterd' (Ps.12:7). Als mensen spreken over niet-essentieel met betrekking tot iets waarover God ons zijn gedachten geopenbaard heeft, is het goed te vragen: 'Essentieel of niet-essentieel in welk opzicht? Als het gaat om de redding van de ziel dan is ontegenzeggelijk slechts van wezenlijk belang geloof in zijn gezegende Zoon, wiens volbrachte werk alleen de zonde kan wegdoen en vrede met God tot stand kan brengen. Maar als het gaat om wat van wezenlijk belang is om de gemeenschap met God te genieten, om wat essentieel is tevens de goedkeuring van de Heer te ontvangen voor de rechterstoel van Christus, dan is het goed te bedenken dat een gelovige geheiligd is tot de gehoorzaamheid aan Christus. En in dat opzicht moeten we Daniël navolgen, die zich in zijn hart voorgenomen had zich niet te verontreinigen.

Van de afgoden en alles wat er mee te maken had hield Daniël zich ver. Ook daarin ligt voor ons een les.

We hebben een tijd gekend waarin de materialistische levensbeschouwing de overhand had. Materie was het één en het al. Die beschouwing voldoet de mens niet langer. Er is nu een doorslaan naar de andere zijde. Men werpt zich op heidense filosofieën en praktijken zoals yoga, transcendent meditatie en verdiept zich in het occulte. Hier is het woord van Johannes op zijn plaats: 'Kinderen, wacht u voor de afgoden' (1Joh.5:21).

Hiermee is echter niet alles gezegd. Onze medegelovigen in heidense landen hebben nog met afgoderij en het eten van afgodenoffers in de meest letterlijke zin te maken. Moeten we ons in zo'n situatie net zo gedragen als Daniël en ons vergenoegen met water en groente? Luisteren we naar het woord van Paulus: 'Eet alles op wat op de vleesmarkt verkocht wordt *zonder te onderzoeken* om het geweten. Want de aarde en haar volheid is van de Heer' (1Kor.10:25). Zo ook kunnen we als we bij een ongelovige uitgenodigd worden alles eten wat ons wordt voorgezet. We zullen daarbij echter

wel rekening houden met het geweten van een ander (1Kor.10:29). Van de offermaaltijd zelf, de cultus dus, zullen we ons evenwel ver houden (1Kor.10:20-22).

Het moest echter bij ons geen farizeïsme worden. Van de Farizeeën lezen we dat ze niet de rechtszaal (het pretorium) van Pilatus wilden betreden om niet onrein te worden, zodat ze het Pascha niet zouden kunnen eten. Onderwijl echter verwierpen ze het ware Paaslam en lieten Christus ombrengen. Jezus Christus had trouwens al eerder hun huichelachtige houding gehekeld. Ze gaven tienden van alles en nog wat, maar aan de morele eisen van de wet kwamen ze niet toe. Niet op die manier onthield Daniël zich van verontreiniging en niet in die geest hield hij zich aan de wetten van zijn God. Het was bij hem een behoefte van zijn hart God te dienen. En hij deed dat zonder met de vinger naar anderen te wijzen. Zo moge ook God ons bewaren voor elke vorm van farizeïsme en wetticisme.

Hij verzocht de overste der hovelingen: Het valt op - we zullen dat ook in het volgende hoofdstuk zien - hoe correct Daniël zich gedraagt. Hij tracht niet op slinkse wijze aan het voorschrift te ontkomen. Nee, hij speelt open kaart.

Ook gaat hij niet op opstandige wijze te keer. Dat had hem natuurlijk het leven kunnen kosten, maar dat is niet de enige reden voor Daniël geweest om van zo'n optreden af te zien.

Het valt op dat er eerst sprake is van 'nam zich voor om zich niet te verontreinigen'. Heel definitief dus. Aan de overste van de hovelingen verzoekt Daniël echter om zich niet 'te behoeven' te verontreinigen. Beginselvastheid behoeft niet samen te gaan met botheid, een stuurs onvriendelijk optreden.

Dienstknachten van de Here moeten in hun optreden een voorbeeld zijn. In de brieven aan Timotheus en Titus legt Paulus daar enkele keren de nadruk op (zie 1Tim.3:7; 2Tim.2:24; Tit.3:1, 2).

Letten we daarbij op het voorbeeld van de Heer Jezus. Hij was zachtmoedig en nederig van hart en dat kwam uit in heel zijn levensopenbaring. Nooit hoefde Hij een woord terug te nemen of zich te verontschuldigen over de geest waarin Hij iets zei (Joh.18:23).

Met de overste der hovelingen zal de in vers 3 genoemde Aspenaz bedoeld zijn.

Verontreiniging: In het Oude Testament lezen we dat Israël een apart gesteld volk was, dat zich heilig moest gedragen. In Lev.20:26 wordt na de oproep in vers 25 om scheiding te maken tussen onrein en rein vee enz. gezegd: 'Weest mij heilig, want heilig ben Ik, de Here en Ik heb u afgezonderd van de volken, opdat gij Mij zoudt toebehoren'.

Een zelfde gedachte vinden we in Deut.14:2,3. Keer op keer wordt Israël gewaarschuwd zich niet te verontreinigen met de afgoden en met de zedeloze praktijken van de inwoners van Kanaän.

In het Nieuwe Testament wordt aan de gelovigen eenzelfde soort eis gesteld. Titus 2:14 luidt bijvoorbeeld: 'Christus Jezus, die Zich voor ons heeft gegeven om ons vrij te maken van alle ongerechtigheid, en voor zich te reinigen een eigen volk, volijverig in goede werken'.

En in 2Kor.7:1 worden we opgeroepen ons te reinigen van alle bevlekking van het vlees en van de geest. In 1Thess. 5:23 wordt daar nog het rein bewaren van het lichaam aan toegevoegd. Deze tekst kunnen we als volgt toelichten:

- a. het onberispelijk bewaren van de geest ziet op rein blijven van dwaalleer;
- b. het onberispelijk bewaren van de ziel betekent ons niet te verontreinigen in ons gevoelsleven door toorn, jaloezie etc.;
- c. het onberispelijk bewaren van het lichaam betreft het niet verontreinigen door hoererij en ander zedelijk kwaad.

Het is van belang op te merken dat ook omgang met boosdoeners verontreinigt. Een les daarvan hebben we in Haggai 2:12-14. Deze les luidt kortweg:

- a. aanraking met iets heiligs maakt niet heilig.
- b. aanraking met iets onreins maakt onrein.

Dat betekent niet alleen dat omgang met het verkeerde ons gedrag beïnvloedt (1Kor.15:33), maar dat ook het hebben van vriendschappelijk contact met kwaaddoeners ons mee schuldig doet staan (vgl. 2Joh.11).

1:9, 10

Toen schonk God aan Daniël gunst en barmhartigheid bij den overste der hovelingen; doch de overste der hovelingen zeide tot Daniël: Ik vrees, dat mijn heer, de koning, die uw spijs en drank vastgesteld heeft, uw uiterlijk misschien minder welvarend zou vinden dan dat van de overigen knapen van uw leeftijd, en gij daardoor mijn hoofd met schuld zoudt beladen bij de koning.

Het verzoek van Daniël zou de toorn van de overste van de hovelingen hebben kunnen opwekken. Dat is echter niet het geval. Hier geldt Spr.16:7; Ps.37:5 en Spr.21:1. God geeft Daniël gunst en barmhartigheid zodat de overste hem vriendelijk te woord staat (vergelijk Neh.1:11). Aspenaz durft echter het risico niet te lopen. Dit was een tegenslag, en Daniël had nu gemakkelijk kunnen zeggen: 'Ik heb mijn best gedaan, verder kan ik er ook niets aan doen'. Hoe gemakkelijk geven wij iets op dat naar de wil van de Heer is, als de omstandigheden niet mee zitten. Dat doet Daniël niet!

De woorden van de overste betekenen trouwens niet een botte weigering. Hij durft zelf geen risico te lopen, maar laat als het ware aan Daniël nog ruimte om zelf een oplossing te zoeken.

God schonk . . . het feit dat de overste Daniël niet bestraft is niet een kwestie van geluk gehad hebben. Waar de een spreekt van geluk, daar spreekt de gelovige van de gunst van God die alles in Zijn hand heeft.

1:11-13

Daarna zeide Daniël tot de kamerdienaar, die de overste der hovelingen aan Daniël, Hananja, Misaël en Azarja had toegevoegd: Neem toch met uw dienaren gedurende tien dagen de proef: men geve ons groenten te eten en water te drinken; laat dan ons uiterlijk met dat van de knapen die de koninklijke spijs eten, door u vergeleken worden, en doe dan met uw dienaren naar uw bevinding.

Daniël geeft het na de eerste poging niet op. Hij wendt zich nu tot een lagere beambte, namelijk tot de kamerdienaar die Aspenaz over hen vieren gesteld had. Wat een voorziening van de Heer, dat ze met zijn vieren bij elkaar waren en aan een en dezelfde persoon werden toevertrouwd!

Kamerdienaar: de Statenvertalers hebben het woord *melzar* opgevat als een eigennaam. Er staat echter *de melzar* en dat geeft aan dat we hier veel eerder aan een titel hebben te denken. Het is trouwens niet erg aannemelijk dat de overste van de hovelingen niet en een lagere beambte wel met zijn naam zou worden aangeduid. Volgens D.J. de Groot is de titel waarschijnlijk afgeleid van het Babylonische woord *massaroe*, dat 'opzichter' betekent. Maier denkt dat het gaat om een keukenmeester, die speciaal belast is met het voldoen aan de voedselvoorschriften.

Tien dagen: Het getal tien, ofwel twee maal vijf, ziet op verantwoordelijkheid; denk aan de tien geboden, de gelijkenis van de tien bruidsmeisjes, tien slaven (Deut.10:4; Matth.25:1; Luk.19:13).

Groenten en water: Op grond van het verzoek van Daniël om zich enkel te mogen voeden met groenten en water heeft men geopperd dat Daniël en zijn vrienden vegetariërs en geheelonthouders zouden zijn. We vinden die gedachte al bij Flavius Josephus. Dit idee is echter vreemd aan de Bijbel. Aan de Jood was zowel vlees als wijn toegestaan. En het is onaannemelijk, dat een man als Daniël zich zou laten leiden door puur menselijke overwegingen.

Nog eens een woord over de toepassing voor ons (Veldkamp, 1961 p.15, 16):

De eenvoudige toepassing van deze dingen is niet dat wij op water en brood gaan leven, maar dat we met ons geloof afdalen in de kleinigheden van het gewone dagelijkse leven. Dat we dáár leven *in eigen stijl*, en inworstelen door de kracht van Christus tegen de levensgewoonten, vormen en manieren dezer wereld. Dit betekent geen ascese of levensmijding, maar levenswijding. Wie de wereldgelijkvormigheid *alleen* zoekt in de aanwezigheid in haar feest-, dans- en eetzaal, en haar modepaleizen, vergist zich zeer. Daar kan óók een belangrijk stuk wereldgelijkvormigheid in zitten. Ook in het eten van haar geestelijke spijzen, het lezen van haar kranten en boeken. Maar de kwaal zit dieper. Dè kwaal is deze, dat voor handel en wandel *niet* de normen van de Heilige Schrift, maar die van de 'wereld' gelden. Deze staan vlak tegenover elkaar. De broeder

zevenmaal per dag te vergeven, de zuster uitnemender te achten dan zichzelf, te bidden voor vijanden en concurrenten om 'ons' dagelijks brood, en met hen te handelen gelijk ik wilde dat men met mij handelde - zie, dat zijn de spijswetten, het brood en het water der kerk, en het staat zeer te vrezen, dat wij deze sobere gerechten al jaren niet meer op tafel dulden.

Doe dan naar uw bevinding: Uit het optreden en de woorden van Daniël blijkt zijn geloofsvertrouwen. Hij is niet bang dat de uitkomst hem beschaamd zal doen staan.

1:14-16

Hij gaf hun hierin gehoor en nam met hen gedurende tien dagen de proef, en na verloop van tien dagen bleek hun uiterlijk schoner en zagen zij er welvarender uit dan al de knapen die van de koninklijke spijsze gegeten hadden. Voortaan nam de kamerdienaar hun spijsze en de wijn die zij drinken moesten, weg en gaf hun groenten.

De kamerdienaar is bereid deze proef te nemen. Ongetwijfeld zullen de vier vrienden God daarvoor gedankt hebben. Wat zijn er veel redenen God te danken als we de ogen er maar voor open hebben!

God beschaamt het vertrouwen van de vier vrienden niet. Na tien dagen zien ze er welvarender uit dan de overige knapen.

Het gebed 'Here zeg en deze spijsze' is niet zo dwaas als sommigen het willen voorstellen. De voedingskracht zit natuurlijk al in het voedsel, maar of die kracht je ten goede komt bij het nuttigen is een tweede.

Onwillekeurig denken we hierbij ook aan de tekst dat de mens niet bij brood alleen leeft, maar bij alle woord dat uit de mond Gods uitgaat (Deut.8:3; Matth.4:4; Luk.4:4). Ook in het eten en drinken zijn we afhankelijk van Gods Woord. We horen naar zijn aanwijzingen en we ondervinden daarin de onderhoudende kracht van Hem die alles ondersteunt met het woord van zijn kracht.

Belangrijker dan hun lichamelijke welzijn was hun geestelijke toestand. Die was zeker zo gezond als hun lichamelijke (vgl. 3Joh.2).

De eerste beproeving hebben de vier vrienden doorstaan. Ze zijn niet bezweken. Wel ze zullen nu voor hetere vuren geplaagd worden. Dat feit toont dat God hen daartoe waardig acht (vgl. 2Thess.1:5,11).

1:17

En aan deze vier knapen gaf God kennis en verstand van allerlei geschriften en wijsheid, terwijl Daniël inzicht had in allerlei gezichten en dromen.

Ook wat hun taak betreft gedacht de Heer aan de vier vrienden. Hij gaf ze verstand en inzicht in datgene waarin ze onderricht werden. Dit onderwijs konden de vrienden niet weigeren. Er zal veel bij geweest zijn wat op heidense ideeën berustte en wat ze als kennisgeving naast zich neer hebben gelegd. Zo moeten velen van ons in verband met hun studie kennis nemen van allerlei opvattingen van de mens die niet stroken met Gods Woord. God wil dan wijsheid geven . . . ook om de drogredenen ervan te doorzien.

We zullen weigeren ons te voeden met het onreine voedsel dat de wereld biedt. Hier is van belang op te letten wat we lezen, wat we zien, waar we naar toe gaan.

Anderzijds zullen we, als onze studie dat vereist, moeten kennis nemen van veel waarmee we het niet eens zijn. We mogen dan de Heer vragen bewaard te blijven voor beïnvloeding! En in bepaalde gevallen zullen we - ik denk aan literatuurlijsten - weigeren, kennis te nemen van wat men ons wil voorhouden als het bijvoorbeeld om literaire pornografie gaat.

Zowel aan Daniël als aan een Godsman die eeuwen eerder onderwezen werd in de wijsheid van een heidens volk, te weten Mozes, mogen we een voorbeeld nemen (Hand.7:22). Evenmin als Daniël en de zijnen werd Mozes door zijn opleiding losgeweekt van de wortels die hem verbonden met de God van Israël en met Diens volk.

Ook werd Daniël tengevolge van zijn ontwikkeling niet hoogmoedig, zodat hij meer op zijn kennis en wijsheid ging vertrouwen dan op God en hij zijn kennis zou laten heersen over het Woord van

God. Over dit gevaar heeft W. Kelly, zelf een groot geleerde, een behartenswaardige opmerking gemaakt: ‘Menselijke geleerdheid in de dingen van God . . . is slechts afval wanneer we het een grotere rol laten spelen dan slechts die van een dienstknecht’ (W. Kelly, z.j. p.26,27).

Kennis en wijsheid: Kennis is niet hetzelfde als wijsheid. Beide begrippen worden vaak naast elkaar genoemd (Rom. 11:33; 1Kor.12:8). Kennis ziet op het opnemen van gegevens, het ordenen ervan en het leggen van verbanden. Daarbij moeten we onderscheiden het kennen van natuurlijke zaken en kennis of verstand van geestelijke dingen. Wat het laatste betreft zijn we allen van nature onverstandig (Rom.3:11). We hebben verlichting van ons verstand nodig door het Woord en de Geest van God waardoor we tot bekering komen en ook verder groeien in het verstaan van de gedachten van God. Wijsheid is het weten hoe er in diverse situaties gehandeld moet worden (zie bijv. 2Sam.20:16-22). Uit het Oude Testament is ons de wijsheid van Salomo bekend, die tot uiting kwam in zijn rechtspraak en regering, maar ook in zijn spreuken. Het begrip wijsheid slaat ook op het inzicht in het bewerken van materialen e.d. (zie Ex.28:3; 31:3,6; 35:26,31,35). Ook hier kunnen we een onderscheid maken in wijsheid met het oog op praktische levensvragen en wijsheid op geestelijk gebied. Levenservaring draagt veel bij tot het verkrijgen van praktische wijsheid. Wijsheid in geestelijke zaken verkrijgen we in de eerste plaats door de wijze lessen die Gods Woord ons geeft ter harte te nemen, het toepassen daarvan doet ons door ervaring toenemen in wijsheid.

Een loflied op en prediking van de wijsheid staan opgetekend in Spreuken 8 en 9. Wijsheid komt van God, die de ‘alleen wijze God’ genoemd wordt (Rom.16:27). De vreze des Heren is dan ook het begin zowel van de wijsheid als van de kennis (Spr.1:7; 9:10). Voor de gelovigen geldt dat Christus hen geworden is ‘wijsheid van God’. Christus sprak wijsheid, zijn verlossingswerk openbaarde Gods wijsheid. Hij was wijzer dan al zijn leermeesters (Ps.119:99; Luk.2:46-47). Hij nam toe in wijsheid en grootte en gunst bij God en mensen (Luk.2:52). Van Hem leren we wijsheid door zijn woorden en zijn voorbeeld ter harte te nemen, waarbij we het afhankelijk gelovig gebed niet uit het oog mogen verliezen (Jak.1:5).

Inzicht in gezichten en dromen: Zo maakt God Daniël bekwaam voor de speciale taak om de koning Gods boodschap bekend te maken. Dat God door dromen zijn gedachten aan de mens openbaarde vinden we zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament (zie Job 33:15).

Jozef kunnen we de jongen van de zes dromen noemen. Eerst openbaarde God hem zijn eigen toekomstig lot in twee dromen, daarna het lot van de bakker en de schenker in de uitleg van hun dromen en vervolgens in de uitleg van de dromen van Farao het lot dat Egypte en Kanaän zou treffen.

In het Nieuwe Testament lezen we dat de wijzen uit het oosten, en Jozef, de man van Maria, aanwijzingen door dromen ontvangen.

Hoewel wij na de uitstorting van de Heilige Geest in onze persoonlijke weg overwegend geleid worden door die Geest, door de overtuiging die de Geest in ons hart werkt (daarnaast hebben we de openbaring van Gods wil voor ons allen in zijn Woord) is het toch niet uitgesloten dat God ook nog door dromen en gezichten spreekt. We lezen immers in Handelingen 16:9 dat God Paulus leidt door een gezicht. Met dit subjectieve element in de leiding van God moeten we echter wel erg voorzichtig zijn. We maken ons namelijk gauw wat wijs.

Het spreekwoord zegt ‘dromen zijn bedrog’, waarmee men aanduidt dat dromen geen betekenis hebben. Hoewel dat in zijn algemeenheid gesteld onjuist is - de Bijbel toont het tegendeel - zit er toch een grote kern van waarheid in.

Daar heeft de Schrift ook weet van. Pred.5:2 zegt immers: ‘Want gelijk de droom komt door veel bezigheid . . .’

en vers 6 luidt: ‘Want er zijn dromen in menigte, zo zijn er ook talrijke ijdele woorden’.

De meeste dromen zien niet ‘vooruit’ maar ‘achteruit’. We beleven nog eens, en dan grotesk, waar we mee bezig zijn geweest en onze fantasie gaat met dat gegeven op de loop.

1:18-20

Na afloop van de dagen die de koning had vastgesteld voor men hen ten hove zou doen verschijnen, bracht de overste der hovelingen hen in de tegenwoordigheid van Nebukadnezar. De koning sprak

met hen; en onder die allen werd niemand gevonden gelijk Daniël, Hananja, Misaël en Azarja, en dezen traden in dienst bij de koning. In elke zaak, waarbij het aankwam op wijs inzicht en waarover de koning hen ondervroeg, bevond hij hen tien maal voortreffelijker dan al de geleerden, al de bezweerders in zijn ganse rijk.

Na de opleidingsperiode van drie jaar moeten de Judeese knapen aan het hof verschijnen en blijken ze met kop en schouders boven de anderen uit te steken.

Kennelijk vallen de anderen daarmee af, of hebben ze een lagere functie gekregen, want we lezen alleen van Daniël en zijn vrienden, dat zij bij de koning in dienst treden. Niet alleen overtreffen deze vier de andere Judeese knapen, ze blijken ook meer inzicht te hebben dan al de reeds aanwezige geleerden en bezweerders in het rijk van Nebukadnezar.

God laat de trouw van zijn dienstknechten niet onbeloond. Niet ten aanzien van henzelf: Hij geeft hen kennis en inzicht. En niet ten aanzien van anderen: Het wordt openbaar dat hun geloofsvertrouwen niet is beschaamd en ze ontvangen een positie bij de koning.

Van de rechtvaardigen geldt het bemoedigende woord: ‘Maar het pad van de rechtvaardigen is als het glanzende morgenlicht, dat steeds helderder straalt tot de volle dag’ (Spr.4:18). Ook merken we bij Daniël en zijn vrienden de waarheid op van de belofte: ‘Want wie Mij eren, zal Ik eren, maar wie Mij versmaden zullen gering geacht worden’ (1Sam. 2:30).

Als we ons vermengen met de wereld, een wereld die in de macht is van de boze en die dus in de duisternis verkeert, dan zal het licht in ons verduisteren. Als we aan de andere kant ons afgezonderd houden van de wereld en haar boze beginselen dan zal het lichaam vol licht zijn en dat zal dan duidelijk openbaar worden aan anderen (H. G. Moss, 1949, p.4).

Tienmaal voortreffelijker dan al de geleerden: De uitdrukking ‘tienmaal’ moet hier, net als de uitdrukking ‘zevenmaal’ uit Dan.3:19, niet letterlijk genomen worden. Het gaat om een ‘hyperbool’ (overdrijving), een stijlfiguur die ook wij gebruiken. Bijvoorbeeld in de zin: ‘Dat heb ik je nu al duizend keer gezegd’.

Van de stand van de wetenschap in die dagen moeten we ons niet een te geringe voorstelling maken.

Wiskunde en sterrenkunde stonden hoog genoteerd. Staatkundige en volkerenkundige zaken werden ernstig onder ogen gezien. Weliswaar in alles verweven met de religie, maar dat neemt niet weg dat er ook exacte kennis werd opgedaan.

Daniël bleef daar tot het eerste jaar van koning Kores.

Het Babylonische rijk was opgekomen, had Kanaän veroverd en de Joodse jongelui weggevoerd. De heerlijkheid van dat rijk was echter maar tijdelijk. Straks zou er een ander koninkrijk gevestigd worden namelijk dat van de Meden en de Perzen onder leiding van Kores. Deze zou het bevel tot terugkeer van de Joden geven en de tempel laten herbouwen. Daniël zou dat alles meemaken.

In beeld is deze Kores type van Christus die aan de wereldmachten een eind zal maken en de tempel des Heren zal bouwen. In dit licht bezien kunnen we bij vers 21 ook 1Joh.2:17 aanhalen: ‘En de wereld gaat voorbij en haar begeren, maar wie de wil van God doet, blijft tot in eeuwigheid’.

Zij die God geloven en Christus hebben aanvaard als hun Heiland zullen ‘blijven’. Zij zullen meemaken dat het Godsrijk wordt opgericht. Wat een bemoedigende gedachte!

In Daniël en zijn vrienden hebben we een oudtestamentische illustratie van het Schriftwoord: ‘Wie is het die de wereld overwint, dan wie gelooft . . .’ (1Joh.5:5; vgl. 1Joh.2: 13).

Het eerste jaar: Hiermee wordt niet het eerste jaar van Kores als vorst van Perzië bedoeld, want dat was het jaar 559/558 v. Chr. Nee, het gaat om het eerste jaar van zijn regering als vorst over Babylon, te weten het jaar 539.

Tot het eerste jaar: dit betekent niet dat Daniël niet langer leefde dan tot het eerste jaar van Kores. Volgens Dan. 10:1 leefde hij zeker nog tot in het derde jaar van deze vorst.

Zie voor het belang van dit jaar en van die vorst: Jes.41:2,3,25; 43:14; 44:27,28; 45:1-8 en Ezra 1; 2Kron.36:22,23.

Kores: de naam betekent: 'herder', 'zon', 'pracht' of 'troon'. We komen hem verder in Daniël tegen in Dan.6:29 en 10:1.

In de ongewijde geschiedenis wordt zijn naam geschreven als Cyrus.

Kores was een Pers. De Perzen bewoonden het gebied ten noorden van de Perzische Golf. Ten Noorden en Noordwesten van hen leefden de aanverwante Meden, die de Perzen overheersten. Kores kwam omstreeks 559 v. Chr. aan de regering over één van de Perzische stammen. Hij wist de andere Perzische stammen onder zijn bewind te brengen en tot één volk te verenigen. Daarop kwam hij in opstand tegen zijn grootvader van moeders kant, Astyages genaamd. In 549 v. Chr. onderwierp hij Medië en verenigde het met Perzië tot één rijk. Vervolgens breidde hij zijn gebied naar het westen uit. Met zijn dood liet hij een rijk achter dat zich tot Egypte uitstrekte.

Hoe droevig en veelbetekenend is het, dat de gebeurtenissen gerekend worden naar de regeringsjaren van de overheersende vorsten. Dat toont dat God zijn volk als getuigenis op aarde terzijde heeft gesteld. Een voorteken daarvan hebben we in Jer.25:1 waar nog wel gesproken wordt van het regeringsjaar van Jojakim de vorst van Juda, maar waar erbij vermeld wordt dat dat het eerste jaar van Nebukadnezar is. Het oordeel tekent zich al af!

Profetische betekenis

Daniël en zijn vrienden 'staan niet alleen model' voor ons als christenen, ze zijn ook een type van het gelovig Joods 'overblijfsel' waar de profeten zo vaak over spreken. En wel in het bijzonder van de leiders onder dat overblijfsel. We vinden deze 'rest' in het boek de Openbaring voorgesteld door de 144.000 verzegelden uit alle stammen van Israël (Openb.7). Deze gelovige rest zal de woelingen van de volkerenwereld overleven. De laatste vertegenwoordiger van de wereldrijken, het Beest, mag woeden wat hij wil, dit overblijfsel 'blijft' tot de vestiging van het rijk van de Messias, de gezalfde, van wie Kores zoals opgemerkt, een zwakke afschaduwing is. In Jes.45:1 wordt Kores ook 'de gezalfde' genoemd en in 44:28 'Mijn herder!'

De dingen, die Daniël en zijn drie medestanders kenmerken en die ons ten voorbeeld zijn in deze tijd, vinden we als kenmerken bij (de leidlieden van) het 'overblijfsel' terug.

Zo vormen Daniël en zijn drie vrienden een minderheid ten opzichte van het aantal weggevoerde Joden. Er is sprake van 'enige Judeeërs' (vs.6).

Onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan Gods Woord is het tweede kenmerk. Daniël en zijn vrienden gehoorzamen God en dat zowel in de kleine als in de grote zaken. Dat doen ze echter niet in een wettische geest waarbij de mug wordt uitgezogen en de kameel verzwolgen, maar in werkelijke deemoed.

Gepaard hiermee gaat de toewijding aan God. Bij Daniël is het dienen van God niet een zaak van uiterlijke plichtsbetrachting, nee het hart is er mee gemoeid.

Vervolgens treedt de geloofsmoed aan het licht. Smaad noch vervolging kunnen de vier weerhouden. Zij schuwen dan ook het lijden niet! Vervolgens merken we op dat bij Daniël de kennis van Gods gedachten wordt gevonden. Bij hem openbaart zich die kennis niet naar het volk toe, maar naar de heidense monarch toe. Dat komt omdat op Israël het 'Lo-Ammi' van toepassing gaat worden. Wat de toekomst betreft zal Daniël door zijn geschrift ook tot zijn eigen volksgenoten spreken.

We zien ook diepe afhankelijkheid van God, die uitkomt in het gebed. Een gebed waarin de schulderkenning niet ontbreekt.

Welnu, het overblijfsel of de rest in de toekomst zal vergelijkenderwijs ook klein zijn. Dat zit al in de naam besloten. Hun uitkomen voor een vasthouden aan het Woord van God vinden we beschreven in Jes.30:20,21. Er zullen dan leraars onder het volk zijn, die weer openlijk voor het Woord van God uitkomen. Na eeuwen van enerzijds onverschilligheid voor dat Woord en van wettische uitpluizerij zullen er dan zijn die in ware ootmoed de God van de vaders willen dienen. Deze tekst uit Jesaja toont tevens de geloofsmoed en het geloofsinzicht van deze leraars. Ze verbergen zich niet

langer, maar komen voor de dag. Zij zijn 'leraars', ze kennen Gods gedachten en weten de weg aan te geven die het overblijfsel te gaan heeft.

Deze leraars worden in Dan.11:33 'de verstandigen' genoemd, die het volk tot inzicht brengen. De geloofsmoed van het overblijfsel blijkt uit het voorafgaande vers: 'Maar het volk dat zijn God kent zal sterk zijn en daden doen' (11:32). We zullen op deze verzen nog terugkomen en zien, dat ze een voorlopige vervulling vonden in de tijd van de Makkabeeën, maar nog een eindvervulling te wachten hebben in de eindtijd. Van deze verstandigen staat in Dan.12:3, dat ze velen tot gerechtigheid gebracht hebben en daarom zal hun een grote beloning ten deel vallen.

Dit toekomstperspectief is mooi en belangrijk, maar voor ons in deze tijd is in de eerste plaats van belang dat wij deze kenmerken vertonen te midden van een christendom dat steeds meer in verval geraakt, opdat wij ook een soort overblijfsel mogen zijn in onze turbulente tijd.

Overgang naar hoofdstuk 2

Uit vers 21 blijkt duidelijk, dat hoofdstuk 1 een inleiding vormt. Dat vers bereidt ons voor op de plaats die Daniël inneemt. We worden als het ware meegenomen tot het eind. Het is niet een mededeling over de sterfdag van Daniël, want hij leefde - zoals we al bespraken - langer dan tot het eerste jaar van Kores. Nee, we worden meegevoerd tot het eind van het Babylonische en het begin van een nieuw rijk. We zullen zien, dat het eind van het laatste hoofdstuk een even passend slot van het boek vormt, dat ons voert tot het eind der tijden.

Even merkwaardig is het slot van hoofdstuk 6. Zoals gezegd kunnen we het hele boek in twee delen verdelen: eerste deel hoofdstuk 1-6; tweede deel hoofdstuk 7-12. Welnu het slot van hoofdstuk 6 voert ons als het ware weer tot het eind. Het luidt: 'En deze Daniël stond in hoog aanzien onder het koningschap van Darius en onder het koningschap van Kores, de Pers'. Het eerste vers van het volgende hoofdstuk brengt ons echter weer terug in de regeringstijd van het Babylonische rijk. Deze overwegingen bevestigen de juistheid van de reeds eerder gegeven tweedeling van het boek, waarbij het eerste deel meer de nadruk legt op de uiterlijke gang van zaken en het tweede deel meer de innerlijke situatie blootlegt in verband met de gebeurtenissen die Israël in het land overkomen.

Einde hoofdstuk 1.

Lees verder over het boek Daniël : <http://www.verhoevenmarc.be/daniel.htm>

verhoevenmarc@skynet.be - www.verhoevenmarc.be - www.verhoevenmarc.be/NieuwsteArtikelen.htm